

ספרות עברית וכללית

לבתי ספר בחינוך החרדי
לעולים חדשים

הוראות

תוכנית הבגרות
הגמישה

א. משך הבחינה: שעה וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון – פיוט ושירת ימי הביניים	(25×2) – 50 נקודות
פרק שני – פרוזה (סיפור חסידי וסיפור קצר)	(25×1) – 25 נקודות
פרק שלישי – נובלה וספרות מתורגמת	(25×1) – 25 נקודות
סך הכול	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – פיוט ושירת ימי הביניים (24 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1–4 (לכל שאלה – 25 נקודות).

פיוט

1. קראו את הפיוט, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה / ר' ינאי

וּבִכְן וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 1 אֶזְרָא רַב נָסִים הַפְּלֵאתָ בַּלַּיְלָה
 בְּרָאשׁ אֲשֶׁמוּרוֹת זֶה הַלַּיְלָה
 גֵּר צָדֵק נִצְחָתוֹ כְּנַחֲלָק לוֹ לַיְלָה
 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 2 דִּנְתָּ מֶלֶךְ גֵּר בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה
 הַפְּחַדְתָּ אֶרְמִי בְּאֶמֶשׁ לַיְלָה
 וַיִּשְׂרָאֵל יִשְׂרָאֵל לֹא לְוִיכָל לוֹ לַיְלָה
 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 3 זָרַע בְּכוּרֵי פִתְרָס מִחֲצֵת בַּחֲצִי הַלַּיְלָה
 חֵילָם לֹא מִצְאוּ בְּקוֹמָם בַּלַּיְלָה
 טִיסַת נֶגִיד חֲרָשֶׁת סִלִּית בְּכוֹכְבֵי לַיְלָה
 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 4 יַעֲצֵ מַחֲרָף לְנוֹפֵף אוֹיֵי הוֹבֶשֶׁת פִּגְרִי בַּלַּיְלָה
 כָּרַע בַּל וּמִצְבוֹ בְּאִישׁוֹן לַיְלָה
 לְאִישׁ חֲמוּדוֹת נִגְלָה רַז חֲזוֹת לַיְלָה
 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 5 מִשְׁתַּכֵּר בְּכָלִי קִדְשׁ נִהְרַג בּוֹ בַּלַּיְלָה
 נוֹשֵׁעַ מִבּוֹר אֶרֶיוֹת פּוֹתֵר בַּעֲתוּתִי לַיְלָה
 שִׁנְאָה נָטַר אֲגִי וְכָתֵב סִפְרִים בַּלַּיְלָה
 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 6 עוֹרֶרֶת נִצְחָף עָלָיו בְּנִדָד שְׁנֵת לַיְלָה
 פּוֹרָה תִּדְרֹף לְשׁוֹמֵר מָה מַלַּיְלָה
 צָרַח כְּשׁוֹמֵר וְשָׁח אֶתָּא בְּקֹר וְגַם לַיְלָה
 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

מחרוזת 7 קָרַב יוֹם אֲשֶׁר הוּא לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה
 רָם הוֹדַע כִּי לֹף הַיּוֹם אֵף לֹף הַלַּיְלָה
 שׁוֹמְרִים הַפְּקֵד לְעִירָף כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה
 תֹּאִיר כְּאוֹר יוֹם חֲשִׁכַת לַיְלָה
 וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה

(שימו לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

- א.** מהו הרעיון המרכזי בפיוט? בססו את תשובתכם על שתיים מן המחרוזות, והסבירו כיצד רעיון זה מתקשר למחרוזת האחרונה בפיוט. (15 נקודות)
- ב.** ציינו שניים מן הכינויים בפיוט, והסבירו מהו הקשר שלהם לרעיון המרכזי בפיוט. (10 נקודות)

2. קראו את הפיוט, וענו על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אם אַפֶּס רַבֵּעַ הָקֵן / רבי אפרים ב"ר יצחק מרגנשבורג

מחרוזת 1	אם אַפֶּס רַבֵּעַ הָקֵן / אֵהָל שְׁכֵן אִם רָקֵן אֵל נָא נֹאבְדָה כִּי עַל כֵּן / יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן	מחרוזת 9	כִּי חֶפֶץ וְנִכְסֶף / לִבִּי לֹו לְחֶשֶׁף אִם תִּמְנָעֵנִי סוּף / רוּחִי וְנִשְׁמָתִי אֵלָיו יֵאָסֶף
מחרוזת 2	פָּנִים לֹו תִכִּיר / וְצִדְקוֹ לְפָנֶיךָ נִזְכִּיר קֹחַ נָא בֵּן יָקִיר / וְנִמְצָה דָּמוֹ עַל קִיר	מחרוזת 10	יָדִיו וְרַגְלָיו עָקֵד / וְחָרְבוּ עָלָיו פָּקֵד לְשׁוֹמוֹ עַל הָעֲצִים שָׁקֵד / וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד
מחרוזת 3	רָץ אֵל הַנֶּעַר לְהַקְדִּישׁוֹ / וּנְפִשׁוֹ קְשׁוּרָה בְּנִפְשׁוֹ עֲטֹרוֹ בְּעֲצִים וְאֵשׁוֹ / גִּזֹּר אֱלֹקָיו עַל רֹאשׁוֹ	מחרוזת 11	צָנֹאֵר פָּשֵׁט מֵאֲלָיו / וְאָבִיו גָּשׁ אֵלָיו לְשַׁחֲטוֹ לְשֵׁם בְּעָלָיו / וְהִנֵּה ה' נֹצֵב עָלָיו
מחרוזת 4	יְחִיד הַוָּקֵל כְּצָבִי / עָנָה וְאָמַר אָבִי הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֲצִים נִבְיֵא / וּתְשׁוּרָה אֵין לְהִבְיֵא	מחרוזת 12	חָקֵר אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה / הָאֵב עַל בְּנוֹ לֹא חָסָה וְלָבוֹ אֵל כְּפִים נִשְׂא / וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה
מחרוזת 5	מְלִים הִשִּׁיבוּ מִלְהִבְהִילוֹ / וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לוֹ בְּנִי אֱלֹקִים יִרְאֶה לוֹ / וַיֹּדַע ה' אֵת אֲשֶׁר לוֹ	מחרוזת 13	קָרָא מִרְחֹם מִשְׁחָר / תָּמוּר בְּנֶךְ הַנִּבְחָר וְהִנֵּה אֵיל אַחֵר / וַעֲשֵׂה אֵל תֹּאחֵר
מחרוזת 6	בְּמִצְוֹתֶיךָ שְׁנִיָּהֶם נִזְהָרִים / וְאַחֲרֶיךָ לֹא מְהֻרָּהִים חֲשׂוֹ וְהִלְכּוּ נִמְהָרִים / עַל אַחַד הָהָרִים	מחרוזת 14	חֲלִיפֵי אֲזָכָרְתּוֹ / תִּכּוֹן כְּהֻקְטָרְתּוֹ וְתַעֲלֶה לָּךְ תִּמְרָתּוֹ / וְהִיָּה הוּא וּתְמוֹרָתּוֹ
מחרוזת 7	רָאוּ אֵד תְּלוּלָה / מְהֵרוּ עֲצֵי עוֹלָה יְחַד בְּאַהֲבָה כְּלוּלָה / יִשְׁרוּ בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה	מחרוזת 15	זָכְרוֹן לְפָנֶיךָ בְּשַׁחֲקִי / לְעַד בְּסֶפֶר יוֹחֵק בְּרִית עוֹלָם בֶּל יִמְחָק / אֵת אַבְרָהָם וְאֵת יִצְחָק
מחרוזת 8	רָאָה יְחִיד כִּי הוּא הָשָׂה / נָאִם לְהוֹרוֹ הַמְּנֻסָּה אָבִי אוֹתִי כְּכַבֵּשׁ תַּעֲשֶׂה / לֹא תַחְמַל וְלֹא תִכְסֶּה	מחרוזת 16	קוֹרְאֶיךָ בָּאִים לְקוֹדֵד / בְּצָרָה עֲקֹדָה תִּשְׁקֹד וְצֹאנְךָ בְּרִחְמִים תִּפְקֹד / פָּנֵי הַצֹּאן אֵל עֲקוֹד

א. פרשו את המחרוזות הראשונה ואת המחרוזות האחרונה בפיוט, והסבירו את הקשר בין מחרוזות אלה. (13 נקודות)

ב. תארו את ההתנהגות של יצחק על פי המחרוזות השמינית והמחרוזות התשיעית בפיוט, והסבירו את התרומה של הדימוי במחרוזות השמינית להבנת התנהגותו. (12 נקודות)

שירת ימי הביניים

3. קראו את השיר, וענו על שני הסעיפים א–ב שאחריו.

לבי במזרח / יהודה הלוי

לבי במזרח ואנכי בסוף מערב – / איך אטעמה את אשר אכל ואיך יערב?
איכה אשלים נדרי ואסרי, בעוד / ציון בחבל אדום ואני בכבל ערב?
יכל בעיני עזב כל טוב ספרד, כמו / יקר בעיני ראות עפרות דביר נחרב!

א. הסבירו את תרומתן של השאלות הרטוריות בשיר להבנת משמעותו. הדגימו את דבריכם. (13 נקודות)

ב. הדגימו מן הבית האחרון שניים מן האמצעים האומנותיים האלה: פסיחה, צימוד, תקבולת. הסבירו את תרומתם להבנת בית זה. (12 נקודות)

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ראה שמש / שלמה אבן-גבירול

ראה שמש לעת ערב אדמה / כאלו לבשה תולע למכסה,
תפישט פאתי צפון וימין / ורוח ים בארגמן תכסה,
וארץ – עזבה אותה ערמה / בצל הלילה תלין ותחסה,
והשחק אזי קדר, כאלו / בשק על מות יקותיאל מכסה.

הציגו מן השיר שני רמזים מטרימים (מקדמים), והסבירו כיצד הם רומזים להפתעה שבסיום השיר.

פרק שני – פרוזה (סיפור חסידי וסיפור קצר) (25 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 5–6.

סיפור חסידי

5. החווה ובעל העגלה / וולדען

הסבירו והדגישו כיצד נבנית אישיותו של בעל העגלה לאורך הסיפור.
בתשובתכם הסבירו גם מדוע שמו אינו מוזכר בסיפור.

סיפור קצר

6. אחד מאלה / הרב דוד זריצקי

ענו על שני הסעיפים א–ב.

- א. מהו סוג המספר בסיפור זה? הסבירו את תרומתו להבנת משמעות הסיפור. (16 נקודות)
- ב. הציגו דוגמה אחת למוטיב היד בסיפור ודוגמה אחת למוטיב הרגל, והסבירו מה מוטיבים אלה מלמדים על עיצוב דמותו של הקבצן. (9 נקודות)

פרק שלישי – נובלה וספרות מתורגמת (25 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 7–8.

נובלה

7. וולודיה נכסף להתפלל / הרב דוד זריצקי

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. הסבירו את הסיבות לסבל ולכאב שוולודיה חווה, ותארו כיצד הכאב והסבל באים לידי ביטוי בעלילת הנובלה.

(15 נקודות)

ב. לדעתכם, האם וולודיה מצליח להיחלץ מן הסבל והכאב שהוא חווה? הסבירו והדגימו את תשובתכם.

(10 נקודות)

ספרות מתורגמת

8. המשורר / א' ר' גונזאלס

ענו על שני הסעיפים א–ב.

א. תארו את הסיום של הסיפור "המשורר", והסבירו את התרומה של סיום זה לבניית משמעות הסיפור. (15 נקודות)

ב. האם סיום זה הפתיע אתכם? הסבירו והדגימו את דבריכם. (10 נקודות)

בהצלחה!